

Въпроси за писмения изпит от 19 май 2011 г.

1. Маринов и Иванова сключили брак през 2000 г. През 2003 г. придобили жилище в центъра на София с площ от 120 кв.м. с банков кредит и влог на името на Маринов. Съотношението на средствата за покупката било 1/2 от кредита и 1/2 от влога. Чия собственост е станало жилището? А ако беше придобито през ноември 2009?

2. През 2010 г. сключили брачен договор в изискуемата от закона форма (писмена с нотариална заверка на подписите и съдържанието), с който уговорили единствено, че жилището ще бъде собственост на Иванова. Придобила ли е Иванова собствеността върху жилището?

3. През същата година Иванова съставила завещание, в което завещала имота на сина си от предходен брак – Стоян, а останалото си имущество (вила в с. Рударци, Софийско и автомобил Рено на 8 год.) на детето от брака с Маринов – Диана. Иванова и Стоян починали при автомобилна катастрофа 2 месеца по-късно, като медицинският екип не успял да установи поредността на смъртта им. Валидно ли е завещанието? Кой ще наследи Иванова и в какви дялове? Кой ще получи наследството на Стоян?

Отговори

1. а) Чия собственост е станало жилището?

За придобиването на жилището (телесна вещ, недвижим имот) поради времето на придобиването му (2003 г.) приложим е СК 1985 г. СК 1985 г. познава само режима на съпругеска имуществена общност (СИО) върху придобиваните телесни вещи и влогове, съчетаван с режим на индивидуална собственост върху някои вещи и други имуществени обекти.

Придобиването на жилището отговаря на критериите, за да се превърне в СИО (чл. 19, ал. 1 СК 1985):

- Телесна вещ;
- Придобито през време на брака
- При наличие на съвместен принос (презумптивен – чл. 19, ал. 3 СК 1985).

Частта, придобита с кредит (1/2), е обща, тъй като кредитът е задължение, поето за задоволяване на нуждите на семейството и поради това за него съпрузите отговарят солидарно (чл. 25, ал. 2 СК 1985). Солидарната отговорност предполага, че те имат и ще имат общ принос в погасяването му. Поради това взетият кредит не изключва нито съвместния принос, нито възмездността на придобиването и не обуславя приложимост на чл. 20, ал. 1 СК 1985.

Влогът на Маринов до 2009 е СИО (чл. 19, ал. 1, пр. 3 СК), затова и другата $\frac{1}{2}$ е обща поради трансформация на СИО пак в СИО и неприложимост на чл. 21 СК 1985 (трансформация на лично имущество).

Не са налице предпоставки, жилището да се счита за лично имущество (чл. 20 и 21 СК 1985). Поради това целият апартамент е СИО. Това положение не може да се промени след влизане в сила на СК-2009, макар че влоговете, вкл. заварените стават лични.

1. б) А ако жилището беше придобито през ноември 2009?

Към ноември 2009 г. вече е в сила СК 2009. По силата на § 4, ал. 1 ПЗР СК влогът на името на Маринов, който до влизането на СК 2009 е бил СИО, се превръща в лично негово имущество (а contrario от чл. 21, ал. 1 СК 2009 и при сравнителното му тълкуване с чл. 19, ал. 1 СК 1985).

Придобитото с (вече личния на Маринов) влог ще представлява трансформация на лично имущество (чл. 22 СК 2009). Тази трансформация ще доведе до паралелно съществуване на частично лична собственост върху $\frac{1}{2}$ от апартамента и на СИО върху останалата $\frac{1}{2}$.

При тази хипотеза апартаментът би бил $\frac{1}{2}$ СИО и $\frac{1}{2}$ лично имущество на Маринов.

2. Придобила ли е Иванова собствеността върху жилището?

Брачният договор няма необходимото съдържание на такъв договор (поне една или повече клаузи от вида, примерно изброен в чл. 38, ал. 1 СК). Той съдържа единствено разпореждане с недвижим имот.

Законът имплицитно допуска, с брачния договор да се прехвърлят имоти (чл. 39, ал. 2 и 3 СК) и това прехвърляне е допустимо негово съдържание наред със съдържанието по чл. 38, ал. 1 СК. То обаче не би следвало да е единствено негово съдържание.

Поради това този брачен договор заобикаля закона, изискващ форма на нотариален акт за разпореждане с недвижими имоти (чл. 18 ЗЗД). Поради заобикалянето на закона (чл. 26, ал. 1 ЗЗД) договърът е нищожен и не може да породя действие.

Иванова не е придобила собствеността.

При буквалистичен прочит на чл. 39, ал. 2 и 3 СК може да се стигне до извода, че единствено съдържание на брачния договор може да е и само разпоредителна сделка с имот. Тъй като в практиката вече има доста такива сделки, съзнаваме вероятността,

буквалистичният прочит и впечатленията от порочната практика да са обусловили неверен отговор на въпроса. Тази невярност в случая е извинителна в малка своя степен. Поради това неверният отговор на този въпрос не води до съразмерно намаляване на оценката.

В тази връзка, ако (невярно) е възприето, че Иванова е станала собственик на апартамента, тази невярност може да се разпростре и при отговорите на следващите въпроси (3 а – в). В случая обаче не сме приемали за неверни отговорите, чиято невярност се дължи само са тази погрешно определена предпоставка.

3. а) Валидно ли е завещанието?

С оглед прецизността следва да се уточни, че в случая става дума не за универсално завещание, а за завети на апартамента, на вилата и на автомобила, обективирани в един акт на последна воля (чл. 16, ал. 2 ЗНасл).

Не са налице данни за нищожност или унищожаемост на завещателното разпореждане (чл. 15, 42 и 43 ЗНасл).

Поради това завещанието изглежда да е валидно.

Независимо от това трябва да се изследва и въпросът, дали завещанието е произвело действие с оглед специфичното правило на чл. 20 ЗНасл (преживяване на заветника).

Поради неустановимостта на точната поредност на смъртта на Иванова и Стоян и с оглед на факта, че смъртта и на двамата е предизвикана от едно и също мигновено събитие – катастрофата, приложение следва да намери чл. 10а ЗНасл. Презумира се, че Стоян като по-млад от Иванова (синът *per definitionem* трябва да е по-млад от майка си) я е преживял.

Затова следва да се приеме, че завещанието в полза на Стоян е произвело действие, тъй като заветникът е преживял завещателя.

Трябва да се установи също така, дали имуществото – обект на завета, е собственост на завещателя, за да се провери, дали е изпълнено особеното изискване за действителност на завета по чл. 19, ал. 1 ЗНасл.

Въз основа на изводите в т. 1.а) и 2. (завещаното жилище е съпружеска имуществена общност на Иванова и Маринов) следва, че:

- в момента на смъртта на Иванова се прекратява бракът ѝ с Маринов (чл. 44, т. 1 СК);
- прекратяването на брака води до прекратяване на СИО (чл. 27, ал. 1 СК);

- така прекратената СИО се трансформира в съсобственост на Иванова и Маринов при равни дялове.

Мигновеното (в мига на смъртта на Иванова) трансформиране на СИО в съсобственост придава действие на завета относно трансформирани в съсобственост вещи – бивша СИО. Изискването на чл. 19, ал. 1 ЗНасл е, завещателят да е собственик на завещаното не в момента на съставяне на завещанието, а в момента на откриване на наследството.

Поради наличните у Иванова съсобствени дялове от бившата СИО заветът относно тях е действителен.

Заветът обаче се отнася до три конкретно определени вещи: апартамент, вила и автомобил. Следва да се прецени, коя от тях е СИО, за да се прецизира горният извод.

От данните в казуса и от изводите в т. 1.а) е видно, че апартаментът е СИО и се трансформира в съсобственост при смъртта на Иванова.

Затова заветът за апартамента действителен за ½ идеална част от собствеността. В случай, че апартаментът е придобит през ноември 2009 г., тогава заветът ще е действителен само за ¼ идеална част и недействителен за останалите ¾ идеални части.

Автомобилът е на 8 години, т.е. е произведен след сключването на брака между Иванова и Маринов. Поради това той задължително е и придобит след сключването на този брак (2000 г.). Тъй като няма данни, този автомобил да е лично имущество на съпрузите, той следва да е също СИО и относно него важат съответно изводите за апартамента:

Заветът за автомобила е действителен за ½ идеална част от собствеността върху него.

Няма данни, кога и по какъв начин е придобита вилата. Поради това отговорът зависи от набиране на допълнителна информация.

- *Ако вилата е СИО, за нея ще важат горните изводи и заветът ще е действителен за ½ от собствеността върху нея.*
- *Ако вилата е лично имущество на Иванова, заветът за нея ще е изцяло действителен.*
- *Ако ли пък вилата не е на Иванова, а на Маринов или на трето лице, заветът относно нея ще е недействителен.*

И най-сетне, тъй като няма данни, какво е цялото имущество на Иванова, следва да се анализира въпросът за нахърняването на запазената част на някои от наследниците.

Наследници на Иванова с право на запазена част са двете ѝ деца – Стоян и Диана, както и съпругът ѝ Маринов (чл. 28, ал. 1 ЗНасл). Запазената част на всички тях общо е $\frac{3}{4}$ от наследството (чл. 29, ал. 3, изр. 3, пр. 2 ЗНасл), а запазената част на всекиго от тях – $\frac{1}{4}$ (чл. 29, ал. 3, изр. 2 ЗНасл).

Тъй като не разполагаме с точна информация относно стойността на целия актив на наследството, нито за размерът на задълженията и още по-малко за евентуални дарения, направени приживе, не би могло да се направи изчисление дали е накърнена запазената част на някой от необходимите наследници.

Принципно всеки от тях, ако запазената част се окаже накърнена, при това след приспадане на направените в негова полза завети (важи за Стоян и Диана), може да предяви иск за възстановяване на запазената си част.

От това следва, че заветите, макар и действителни относно частите от имотите, които са били собственост на Иванова към момента на откриване на наследството, могат да бъдат атакувани за възстановяване на запазената част. Това право принадлежи както на Маринов, така и на Диана.

3. б) Кой ще наследи Иванова и в какви дялове?

При едновременността на събитието, причинило смъртта на Иванова и Стоян и при неустановимостта на точната поредност на смъртта на всекиго от тях, се счита, че Иванова (като по-възрастна) е починала първа (чл. 10а ЗНасл).

Нейни наследници по закон са двете ѝ деца и преживелият съпруг при равни дялове (чл. 5, ал. 1 и чл. 9, ал. 1 ЗНасл).

В случая няма значение, че Стоян и Диана са едноутробни брат и сестра. Еднокръвността и едноутробността имат значение само при наследяване между братя и сестри, а в случая те наследяват майка си.

3. в) Кой ще получи наследството на Стоян?

Наследството на Стоян се формира от собственото му имущество (за което няма данни) и от завещаното от майка му Иванова (апартамента).

Маринов не е биологичен баща на Стоян, нито е негов осиновител. Поради това Маринов не наследява Стоян.

Поради предшестващата си смърт (презумпцията на чл. 10а ЗНасл) майката на Стоян – Иванова – също не го наследява.

Така наследник по закон на Стоян остава само сестра му Диана (наследник от трети ред) поради липса на наследници от първи и втори ред – чл. 8, ал. 1 ЗНасл.

Получавайки наследството на Стоян, по силата на наследствената трансмисия Диана може да приеме и неговата част от наследството на майка им Иванова (чл. 57 ЗНасл).

Така излиза, че Диана може да получи всичко завещано (в частта, която е действителна), доколкото преживелият съпруг Маринов не предяви иск за възстановяване на запазена част. Наред със завета Диана ще получи и дела от наследството по закон на брат си Стоян (1/3) – доколкото това наследство на Иванова не се изчерпва със завещаните имущества.